

1. Увод и опште напомене о појму проституције
2. Сажет историјски приказ правне регулативе са посебним освртом на Европу из разлога културне сродности
3. Осврт на Статут о проституцији из 1893. године
4. Сажет приказ упоредно правних решења у Европи

У најкраћем, проституција је пружање сексуалних услуга за новац или другу надокнаду. О проституцији се говори као о „најстаријем занату“ јер је познају све цивилизације и културе. Поред тога проституцију доживљавамо као рецентну (скорашњу) друштвену појаву: њоме се треба бавити као реалним проблемом и то проблемом који је уско везан са проблемом насиља над женама.

Проститутку, „развратницу“ или „блудницу“ и данас доживљавамо као антипод „приватној“ и „доброј жени“ која има моралну обавезу да се стара о породици, угледу и љубави према животу у породици, а посебно према деци.

За разумевање проституције одлучујући моменат је разумевање појма „жене“, а не појма „добре жене“ домаћице или мајке. Појам „жене“ пре свега означава одређени друштвени положај жене. На жену се у многим друштвима и културама и даље гледа као на облик мушког власништва, њено тело представља подручје „сукоба интереса“, над женама се поред физичког неретко врши и тзв. симболичко насиље које се најчешће јавља у форми телесних додира.

Неретко се сматра да су биолошке разлике одговорне за положај жене као проститутке. Супротно од тога: проституција је културни, психолошки, економски и политички појам, а не нешто што је производ женске биологије.

У чудној и крајње неочекиваној релацији нашли су се проституција као глобална појава и покрети за заштиту права жена. Глобализација открива једну апсурдну ситуацију: што је покрет жена етаблиранији, права жена признатија а женска сексуалност изгубила ознаку „табу“, теме, то је проституција разноврснија, лакше доступна и масовнија. Масификација проституције је један од изазова глобализације, посебно због појаве организованог, транснационалног криминала у сфери проституције и опасности од полно преносивих болести. Жртве разноврсних облика проституције су увек најрањивији делови друштва – деца и жене. Масификацију и нове облике проституције треба контролисати глобално, регионално и национално.

Елементи који генеришу масификацију проституције су бројни: нови стилови живота, масовна култура, експанзија забаве, светско сиромаштво, неравномеран економски развој, незапосленост и сл.

Историјски се мењало, низ утицаја - културних, религијских, економских, идеолошких и других

Хамурабијев законик из 18 века пре нове ере је први писани правни акт којим се регулише питање проституције. Овај пропис садржи елементе којима се штите права проститутки, једине категорије жена (изузев удовица) које нису имале економско обезбеђење које потиче од мушкарца.

У 6 веку пре нове ере Солон – атински законодавац је установио јавне куће које оснива држава, тј. Атина. Грчка литература је познавала три типа проститутки: порнаи – проститутке које су биле у робовском положају – рођене као робови или су постале робови, слободно рођене жене које су се бавиле проституцијом на улици и хетере – едуковане проститутке, забављачице, реч хетера дословце значи пратиља, поседовале су завидно образовање и биле су кадре да се укључе у расправе са просвећеним људима на банкетима, као противуслугу добијале су поклоне неколико „пријатеља“ који су је издржавали, поједине хетере су биле изузетно имућне.

590 године Ричард Први, шпански краљ је забранио проституцију у краљевству у складу са хришћанском идеологијом. Ипак, нису биле предвиђене казне за мушкарце који су користили услуге проститутки. За жене које су се бавиле проституцијом била је предвиђена казна од 300 замаха бичем што је неретко заправо представљало смртну казну.

1161. године краљ Хенри Други прихватио је проституцију као чињеницу која постоји у градским срединама. Није охрабривао проституцију, али је није ни забрањивао. Прописао је да проститутке морају бити неударе и наредио је да инспекција једном недељно посећује јавне куће како би проверавала да ли се закон крши.

1358. године у Венецији проституција је проглашена „апсолутно неопходном у једном друштву“ и држава је основала јавне куће у свим већим градовима током 14 и 15 века.

1586 године Папа Сикстус Пети прописао је да се проститутке кажњавају смрћу.

1802 године у Француској, под окриљем револуције влада је заменила традиционалну забрану проституције са тзв „Бироима за морал“ који су били оснивали широм земље. Практично биро је представљао полицијску силу одговорну за надгледање јавних кућа како би се обезбедило да оне функционишу у складу са законом и да не постану стециште криминала.

1999 године шведска влада заузела је другачији приступ решавању проблема проституције. Наиме, проституција је класификована као облик насиља над женама и приступило се развијању програма који су дизајнирани тако да помогну проституткама да започну да се баве другим активностима, односно да их обуче за послове од којих могу да живе.

СТАТУТ О ПРОСТИТУЦИЈИ ГРАДА НОВОГ САДА ИЗ 1893. ГОДИНЕ

Једини правни акт који се директно односи на питање проституције на подручју Србије је „Статут о проституцији града Новог Сада“ из 1893. године. Наведени правни акт је занимљив из више разлога. Наиме, први пут је регулисано отварање и рад јавних кућа, тзв „бурдеља“, начин организовања, услови рада, социјални и здравствени положај проститутки, осигурање јавног реда и мира и сл.

За отварање јавне куће била је неопходна дозвола коју је издавао велики капетан, уз пристанак лица које је власник некретнине у којој се јавна кућа отвара. Истовремено, за отварање јавне куће плаћала се такса у износу од 50 куна и новац је био уплаћиван у корист „варошког сиротињског фонда“. Укидање јавне куће је наређивао и извршавао велики капетан.

Дозвола за „држање“ јавне куће могла је бити дата само тзв „женскињу“ коме је прошло 40 година и које није било кажњавано због злочина или прекршаја или престапа против јавног реда и мира. Статут је предвиђао дискреционо право да се дозвола не изда лицу за кога постоји сумња да се прописа неће придржавати.

Јавна кућа је могла бити отворена само у оној кући која је за то била предвиђена и која се налазила у „улици на страни“ и у таквој кући нико није могао становати осим особа које су у њој радиле. Јавна кућа није могла бити отворена у улицама у којима се налази црква или школа, а уколико се црква или школа касније у близини изгради јавна кућа је морала да престане са радом.

Власница јавне куће је била у обавези, пре него што прими проститутке, да их „стави пред капетанију“ где им се прегледају исправе. Саставља се записник о намерама проститутки да раде у јавној кући, потом се врши њихов медицински преглед и сачињава књижица о здрављу која садржи фотографију „блуднице“.

Власница јавне куће може дозволити „блудничку зараду“ само особама које су пријављене код полиције као проститутке и које имају „књижицу о здрављу“. Било је забрањено у јавну кућу примати жене које нису имале наведене документе.

У јавној кући могле су да раде само жене старије од 16 година. Прописано је строго кажњавање за оне који „маме“ или приморавају жене да постану проститутке.

Власница јавне куће била је у обавези да проститутки обезбеди „пристојну храну, стан и здраво почивалиште“ и није смела да је против воље примора на проституцију. Такође, била је у обавези да проститутки у сваком тренутку дозволи коначан одлазак и да јој при том да једно „ново руво“ према годишњем времену.

Осим дела који припада власници у име хране и стана, прописано је да зарада сасвим припада проститутки која је радила у јавној кући.

Власница јавне куће била је одговорна за то да проститутке сваког уторка и суботе присуствују лекарском прегледу. Такође, била је одговорна да се строго придржава здравствених прописа које лекар препоручи и да сваког јутра прегледа да ли су проститутке здраве, као и да пријави уколико се неке преко ноћи разболела.

Уколико лекар констатује да је проститутка у другом стању прописано је да је „збрањено на блуд терати“

Приликом прегледа од стране лекара било је прописано да прегледу увек присуствује полицијски службеник који о прегледу сачињава записник.

Прописано је да јавна кућа мора да има све прозоре снабдевене непровидним завесама тако да није могуће гледање унутра. Проституткама је било забрањено да ходају испред јавне куће на начин којим се „вређа стид“, односно да се понашају на начин којим се „скандализује публика“. Такође, било је забрањено тзв „недораслим младићима“ да долазе у јавну кућу.

Статут је прописао низ казних мера и казни за непоштовање прописаног.

САЖЕТ ПРИКАЗ УПОРЕДНО ПРАВНИХ РЕШЕЊА У ЕВРОПИ

Аустрија – проституција је легална. Особе које дозвољавају да своје тело излажу сексуалној акцији у свом послу су регистроване и дужне су да се месечно подвргну лекарском прегледу ради спречавања преношења сексуално преносивих болести. Посредовање у проституцији је забрањено.

Белгија – Посредовање у проституцији је забрањено. Проституција је легална уколико се њоме не ремети јавни ред и мир путем отвореног пружања сексуалних услуга. У последње време је предложено неколико нових решења сличних Холандским и Шведским, тако да није још увек јасно којим путем ће Белгија у том смислу даље кренути.

Данска – од 1. јула 1999. године куповина и продаја сексуалних услуга није кривично дело, изузев када су у питању лица млађа од 18 година. Пре је проституција била дозвољена само уколико је приход од проституције представљао додатни приход, али од 1998. године закон дозвољава да целокупни приход једног лица потиче од проституције. Проститутке могу да се региструју као „независни радници“. Рекламирање сексуалних услуга је отворено а посредовање у проституцији забрањено.

Финска – Проституција није кривично дело, али локалне заједнице могу забранити уличну проституцију локалним правним актима. Куповина сексуалних услуга је легална, изузев када се то чини од лица млађег од 18 година. Тренутно је у припреми предлог закона који садржи решење слично Шведском.

Француска – проституција се толерише све док не угрожава јавни ред и може бити ограничена на одређене делове града. Кривично дело је куповина сексуалних услуга од стране лица млађих од 18 година, као и од лица која су нарочито рањива као што су инвалиди. Посредовање у проституцији је забрањено и представља кривично дело. Проститутка је једина особа која може да располаже новцем који је зарадила. Ипак, у последње време спроводе се активне мере превенције проституције и помоћи лицима која се баве тим послом. Држава и НГО пружају активну економску и стручну помоћ лицима која се баве проституцијом.

Грчка – проституција је легална и изузетно детаљно регулисана. Проституцију је дозвољено обављати само у лиценцираним јавним кућама. Јавне куће нису дозвољене на удаљености мањој од 200 метара од зграда од јавног значаја. Непосредно пред Олимпијске игре предложено је да се ова удаљеност смањи за пола, међутим, Влада је предлог одбила.

Немачка – Проституција је легална. Подвођење и посредовање је забрањено и представља кривично дело. Вршење проституције је забрањено у одређеним деловима градова. Од 2002 проститутке имају обезбеђено социјално осигурање за случај болести или пензије уколико су запослене у јавној кући или другој компанији

Ирска – сваки вид проституције је забрањен – посредовање у проституцији, пружање и куповина сексуалних услуга.

Италија – Проституција је легална, ипак улична проституција и промоција проституције су забрањени. Јавне куће су такође забрањене. У последње време јављају се захтеви да се легализује отварање јавних кућа.

Луксембург – јавне куће су забрањене а проституција је дозвољена, такође забрањено је посредовање у проституцији.

Холандија – проституција је легална. Статус који проститутке добијају легализацијом дозвољава проституткама доступност систему социјалне заштите. Од 1996. године проститутке плаћају порез, а реформом од 1998. године дат им је исти положај као свим другим радницима. Није дозвољено да се лице испод 16 година бави проституцијом, нити да купује сексуалне услуге. Тзв. “хард кор” сексуалним радом не могу да се баве лица млађа од 18 година. Посредовање у проституцији је строго забрањено. Рекламирање јавних кућа је дозвољено и нема ограничења.

Португал – Посредовање у проституцији, навођење на проституцију и омогућавање проституције је кривично дело. Проституција није забрањена па би се могло рећи да је толерисана појава. Закон говори само о женама проституткама а не помиње мушкарце, стога следи да експлоатација мушкараца није кривично дело.

Шпанија – проституција није забрањена. Кривично дело је присиљавање на проституцију или искоришћавање његовог лошег положаја у смислу пружања сексуалних услуга или спречавања некога да престане са пружањем услуга. У неким регијама забрањене су јавне куће.

Шведска – значајан пример. Од јануара 1999. године забрањено је куповина или покушај куповине сексуалних услуга. Шведска је једина земља која забрањује куповину али не и продају сексуалних услуга. Проституција се сматра видом сексуалног насиља и то насиља које је родно засновано, као и експресијом неједнаког положаја мушкараца и жена. Акт којим се куповина сексуалних услуга забрањује представља део Акта неповредивости права жена који се односи и на насиље над женама, сексуално узнемиравање, родног унакажавања итд.

Уједињено Краљевство – проституција је дозвољена али је забрањено рекламирање сексуалних услуга, као држање јавних кућа. Проститутке раде „самостално“ без ремећења јавног реда.